

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Кафедра економіки та економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

з аналітичної економіки

на тему:

**«Аналіз реформ публічних закупівель в Україні: від корупційних
оборудок до електронної системи Prozorro»**

Студентки групи ЕАм-11

Данилюк Ірини Олександрівни

Науковий керівник: д.е.н.,

професор Длугопольський О. В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль – 2023 р.

ПЛАН

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.

1.1. Реформа публічних закупівель в Україні: основні поняття, принципи та етапи.

1.2. Проблеми та виклики реформування публічних закупівель.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ РЕФОРМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ.

2.1. Корупційні обуродки як проблема публічних закупівель в Україні.

2.2. Електронна система публічних закупівель ProZorro: аналіз її впливу на забезпечення конкурентності та ефективності закупівель в Україні.

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕФОРМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ.

3.1. Порівняльний аналіз реформи публічних закупівель в Україні та Європі.

3.2. Напрями подальшого розвитку системи публічних закупівель в Україні.

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Зміст

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ.....	6
1.1. Реформа публічних закупівель в Україні: основні поняття, принципи та етапи.....	6
1.2. Проблеми та виклики реформування публічних закупівель.....	9
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ РЕФОРМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ.....	11
2.1. Корупційні обуродки як проблема публічних закупівель в Україні.....	11
2.2. Електронна система публічних закупівель ProZorro: аналіз її впливу на забезпечення конкурентності та ефективності закупівель в Україні.....	13
РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕФОРМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ.....	18
3.1. Порівняльний аналіз реформи публічних закупівель в Україні та Європі.....	18
3.2. Напрями подальшого розвитку системи публічних закупівель в Україні.....	20
ВИСНОВКИ.....	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	24
ДОДАТКИ.....	26

ВСТУП

В умовах системної корупції в Україні реформа публічних закупівель є однією з найважливіших і нагальних завдань для забезпечення прозорості та ефективності використання державних коштів. Протягом останніх років Україна активно працює над вдосконаленням системи публічних закупівель, втілюючи принципи та рекомендації європейських стандартів.

Актуальність теми аналізу реформ публічних закупівель в Україні важко переоцінити. Ці процеси мають величезне значення для економіки країни, оскільки публічні закупівлі є важливим інструментом державного регулювання ринку, зокрема, в галузі будівництва, медицини, освіти та інших сфер життєдіяльності. Реформа публічних закупівель у нашій країні проходила крізь важкі випробування, пов'язані з низькою прозорістю та величезними корупційними ризиками. Проте, завдяки запровадженню електронної системи Prozorro, Україна стала прикладом ефективної реформи в цій сфері на міжнародній арені. Однак необхідно проаналізувати наскільки успішною вона є на сьогоднішній день та які проблеми залишаються невирішеними.

Тому **метою** цієї курсової роботи є проведення аналізу реформ публічних закупівель в Україні з переходу від корупційних схем до впровадження електронної системи Prozorro з визначенням їх ефективності та рекомендаціями щодо подальших покращень.

Завдання:

- проаналізувати реформи в галузі публічних закупівель в Україні;
- дослідити ефективність електронної системи Prozorro в контексті боротьби з корупцією;
- визначити ключові тенденції розвитку публічних закупівель в Україні;
- проаналізувати проблемні аспекти електронної системи Prozorro та шляхи їх вирішення;
- дослідити вплив електронної системи Prozorro на підвищення транспарентності та ефективності публічних закупівель в Україні.

Об'єктом дослідження є система публічних закупівель в Україні.

Предмет дослідження: реформа системи публічних закупівель в Україні, зокрема електронна система Prozorro та її вплив на боротьбу з корупцією та підвищення ефективності закупівель.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

1.1. Реформа публічних закупівель в Україні: основні поняття, принципи та етапи

Публічні закупівлі є процесом купівлі товарів, робіт та послуг за державні кошти, що здійснюються різними організаціями, зокрема міністерствами, державними підприємствами та місцевими органами влади. Головна мета цих закупівель полягає в забезпеченні доступу до якісних товарів, робіт та послуг за найкращою ціною, стимулюванні розвитку підприємництва та інновацій та забезпеченні розвитку конкуренції на ринках, в яких здійсненні державні витрати.

Інститут публічних закупівель – один із найперспективніших способів збалансування державного бюджету в сучасних умовах ринкової економіки. Саме за допомогою цього механізму держава має змогу забезпечувати свої потреби за єдиною системою. У країнах по всьому світу державні закупівлі становлять значну частку ВВП (від 8% до 21%), тому державні закупівлі є потужним інструментом впливу на ринки виробництва та споживання.

В Україні до 2016 року державні закупівлі проводили «традиційним» методом – більшість документів були лише на папері, через це у тендерах часто брали участь лише «свої» і навіть з появою можливості подаватися на торги онлайн, про повноцінну чесну конкуренцію не йшлося. Проте вже у 2016 році було введено в дію Закон України «Про публічні закупівлі», який забезпечив початок переведення закупівель в Україні в електронний формат через електронну систему закупівель Prozorro. Електронна система з'єднує головний портал із мережею приватних торговельних майданчиків. Дані, що отримані у процесі взаємодій з системою та зберігаються в центральній базі даних, є загальнодоступними і використовуються для здійснення моніторингу. Станом на сьогодні в системі є 13 акредитованих майданчиків для допорогових та надпорогових типів закупівель (рис.1).

Рис.1. Електронні майданчики центральної бази даних Prozorro [8].

Реформа зробила сферу публічних закупівель більш помітною для широкої публіки, відкритість системи підвищила рівень обізнаності громадян щодо сфери публічних закупівель. Електронна система спростила доступ до торгів для учасників, знизила рівень витрат на адміністрування як самої системи з боку держави, так і витрат на адміністрування процесу з боку закупівельників та учасників і в цілому прискорила процес закупівель, до того ж, моніторинг процесу закупівель, який охоплює електронна система, став більш простим та доступним.

Основними законами, що визначають правові, організаційні та процедурні засади проведення публічних закупівель в Україні є Закон України «Про публічні закупівлі» та Розпорядження «Про Стратегію реформування системи публічних закупівель ("дорожню карту")». Згідно Розпорядження [11] у 2016 році передбачалися наступні етапи реформування публічних закупівель в Україні:

1. формування інституціональної бази: на цьому етапі здійснювалося організаційне та законодавче забезпечення реформування публічних закупівель в Україні, зокрема, створені нові органи державного управління у сфері публічних закупівель: Міністерство економічного розвитку та торгівлі України, Державне

агентство з питань закупівель та Державний орган з питань електронних закупівель;

2. розробка нормативно-правового забезпечення для визначення порядку здійснення публічних закупівель, в тому числі Порядок ведення єдиного реєстру та державних закупівель, Порядок проведення закупівель в електронній формі, Порядок відміни та зміни умов контракту тощо;

3. впровадження електронної системи публічних закупівель "ProZorro", яка забезпечує проведення процедур закупівель в електронній формі з метою забезпечення прозорості та ефективності використання бюджетних коштів;

4. вдосконалення системи контролю та забезпечення виконання договорів, зокрема були розроблені механізми перевірки виконання договорів, відповідальність за порушення умов договорів та система моніторингу якості товарів та послуг;

5. посилення міжнародної співпраці, зокрема співпраця з міжнародними організаціями та залучення досвіду з інших країн.

Підсумовуючи, запровадження електронних систем державних закупівель допомогло отримати такі основні переваги:

- значно зекономити кошти та час для всіх безпосередніх учасників закупівельних процесів, а саме замовників, постачальників та контролюючих органів;

- спростити і скоротити закупівельні процедури;

- знизити бюрократизм;

- підвищити прозорість та знизити ризики корупційних схем;

- запровадити інноваційну складову закупівель;

- відкрити нові можливості для бізнесу за рахунок поліпшення доступу для учасників, у тому числі малих і середніх підприємств [9].

Такі переваги дозволили саме державі як головному розпоряднику бюджетних коштів отримати найбільші вигоди від здійснення закупівель та створити умови для розвитку вітчизняної економіки.

1.2. Проблеми та виклики реформування публічних закупівель

Однією з ключових проблем, які стоять перед реформою публічних закупівель, є забезпечення прозорості та підвищення ефективності процесу. Одним із засобів досягнення цих цілей є використання стандартів відкритих даних, які забезпечують доступність інформації та зменшують асиметрію інформації між учасниками тендеру. Використання відкритих даних дозволяє підвищити рівень конкуренції та сприяти більш вигідним умовам закупівлі. Зокрема доступ до інформації спрощує моніторинг і робить його зручнішим для користувачів, що підвищує ймовірність виявлення порушень, корупції та розтрата бюджетних коштів. Проте, незважаючи на усі переваги використання електронної системи закупівель є і деякі недоліки цієї системи. До них можна віднести:

- технічні проблеми: електронні системи можуть мати технічні проблеми, що можуть призвести до затримок у проведенні тендерів та негативно позначитися на репутації системи (особливо це стало відчутно під час війни та критичної енергетичної ситуації в країні),

- необхідність зміни культури: перехід на електронну систему закупівель вимагає зміни культури серед учасників процесу, а також навчання використанню електронної системи;

- неврахування особистих знань та досвіду: в електронній системі закупівель важливіше знати технічні особливості виконання умов закупівлі, а не вміти переконувати замовника в якості своїх послуг чи товарів, що може негативно позначитися на якості та результативності закупівель;

- загальні проблеми забезпечення якості: електронна система закупівель не розв'язує загальних проблем забезпечення якості продуктів чи послуг, які закупаються, наприклад, іноді буває складно оцінити технічні параметри або якість товару або послуги, що пропонують учасники, особливо коли необхідно враховувати велику кількість факторів;

- висока конкуренція: збільшення кількості учасників торгів зазвичай призводить до збільшення конкуренції, що може знизити ціну на товари або послуги, але це також може призвести до пониження якості продукту чи послуги;

- можливість маніпуляцій: незважаючи на використання електронної системи закупівель, існує можливість маніпулювання результатами тендерів, особливо в разі неправильної або нечесної поведінки учасників;

- постійні зміни в законодавстві: нестабільність змін у функціональності системи та додавання нових функцій для забезпечення відповідності з законодавчими вимогами вимагають постійного навчання користувачів системи щодо нових правил, наприклад, протягом 10 місяців дії воєнного стану у сфері публічних закупівель ухвалили понад 20 нормативно-правових актів, що регулюють закупівельні процедури, що вимагає постійної обізнаності і моніторингу змін в правовому полі.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ РЕФОРМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ

2.1. Корупційні оборудки як проблема публічних закупівель в Україні

В Україні, явища корупції та вимоги ренти в інституті державних закупівель, як відомо, є наслідком закритої системи «традиційних» закупівель, що діяла до 2015 року. Тоді вигоду від здійснення закупівлі одержували можновладці та учасники торгів у вигляді підкупу, обіцянок, впливу на процеси або ж і прямих «надприбутків». Із запровадженням електронної системи Prozorro ситуація покращилася, однак і досі пошуку ренти для уповноважених та зацікавлених осіб є дефекти законодавства, тобто інституційні прогалини. Ризики корупції та ренти можуть виникнути на усіх етапах закупівель:

1. Етап оцінки потреб: корупційні ризики на цій стадії пов'язані зі схваленням непотрібних, неякісних або завищених планів, цей ризик часто виникає через конфлікт інтересів посадових осіб, залучених до процесу закупівель;

2. Етап підготовки до проведення процедур: ризик корупції полягає у формуванні технічних вимог на користь конкретних учасників шляхом видачі упередженої або неточної тендерної документації з технічними специфікаціями, щоб лише одна компанія могла виконати ці вимоги, що обмежує конкуренцію;

3. Вибір постачальників/виконавців та підписання контрактів: корупційні ризики включають обмін конфіденційною інформацією з учасниками торгів під час процесу надання переваги над іншими учасниками;

4. Виконання підписаного договору: на стадії виконання контракту найбільш поширеними корупційними ризиками є недостатня якість, невідповідність технічним вимогам та затвердження невиправданих змін до умов контракту, що може змінити обсяг зобов'язань підрядника або вартість договору;

5. Остаточний аудит виконання плану та оплата: корупційні ризики пов'язані з неправильним веденням бухгалтерського обліку, нераціональним використанням коштів, шахрайством таким як дублюванням рахунків за товари та невідповідною сертифікацією завершення проекту.

Попри розвиненість системи електронних закупівель та її ефективність у 2023 році представниками проекту DOZORRO (ГО “Transparency International Ukraine”), журналістами медіа-ресурсу “Наші Гроші”, активістами ГО “Центр протидії корупції” та Державним бюро розслідувань було викрито такі корупційні схеми:

- неконкурентна закупівля бензинових генераторів на 26 мільйонів гривень із завищеними цінами в Здолбунові Рівненської області;
- завдання збитків державі на суму 4,6 млн гривень по закупівлі яєць по 17 грн/шт;
- закупівля «золотих макарон» на Рівненщині утричі дорожче ринкових цін;
- печиво по 400-600 грн/кг для дітей, батьки яких є учасниками бойових дій;
- хабар для в.о. очільника Мінрегіону в сумі \$400 тис. на закупівлях енергетичного обладнання [2].

Згідно з експертними оцінками, витрати, пов'язані з корупційними зловживаннями в галузі публічних закупівель, становлять 10-15% від видаткової частини державного бюджету, що складає 35-50 мільярдів гривень [4]. Корупція в цій сфері призводить до недоцільного витрачання державних коштів, зниження якості закуплених товарів та послуг, а також втрати довіри громадян до держави. Крім того, високий рівень корупції в галузі державних закупівель призводить до зниження привабливості цього ринку для іноземних постачальників.

Загалом Національне агентство з питань запобігання корупції (НАЗК), аналізуючи сферу публічних закупівель, виявило двадцять п'ять основних корупційних ризиків, найбільш поширеними з яких є:

- завищення очікуваної вартості чи обсягів закупівлі;
- навмисний штучний поділ об'єктів закупівель з метою уникнення конкурентних процедур;
- невиправдане застосування переговорної процедури закупівлі;
- дискримінація виконавців чи постачальників через відхилення документації та обмеження конкуренції;

- затягування підписання контракту через вимогу документів у паперовому вигляді у складі тендерної пропозиції або вимоги зразків продукції;
- внесення змін до договорів шляхом укладення додаткових угод;
- несвоєчасне виконання умов договору або невідповідність якості умовам контракту;
- незаконне оскарження процедур закупівель з метою перешкоджання чи затягування процедури [7].

2.2. Електронна система публічних закупівель ProZorro: аналіз її впливу на забезпечення конкурентності та ефективності закупівель в Україні

Для того щоб провести комплексний аналіз впливу електронної системи публічних закупівель ProZorro на забезпечення конкурентності та ефективності укладення договорів за державні кошти в Україні можна скористатися такими показниками:

- кількість, структура закупівель та їх динаміка,
- кількість учасників та організаторів, їхнє географічне розмаїття,
- розмір та тип учасників,
- коефіцієнт успішності тендерів,
- кількість оскаржень та їх відсоток.

Загалом за 2015 – травень 2023 років було створено 17,75 млн лотів, очікувана вартість яких – 6,87 трлн грн.. З аналізу даних електронної системи публічних закупівель ProZorro можна зробити висновок, що за структурою закупівель найбільше представлені такі товари та послуги (рис.2):

- будівництво та ремонт будівель;
- продукти харчування та супутні товари;
- послуги з ремонту і технічного обслуговування
- медичне обладнання та медикаменти;
- нафтопродукти, паливо, електроенергія;
- меблі, техніка та устаткування.

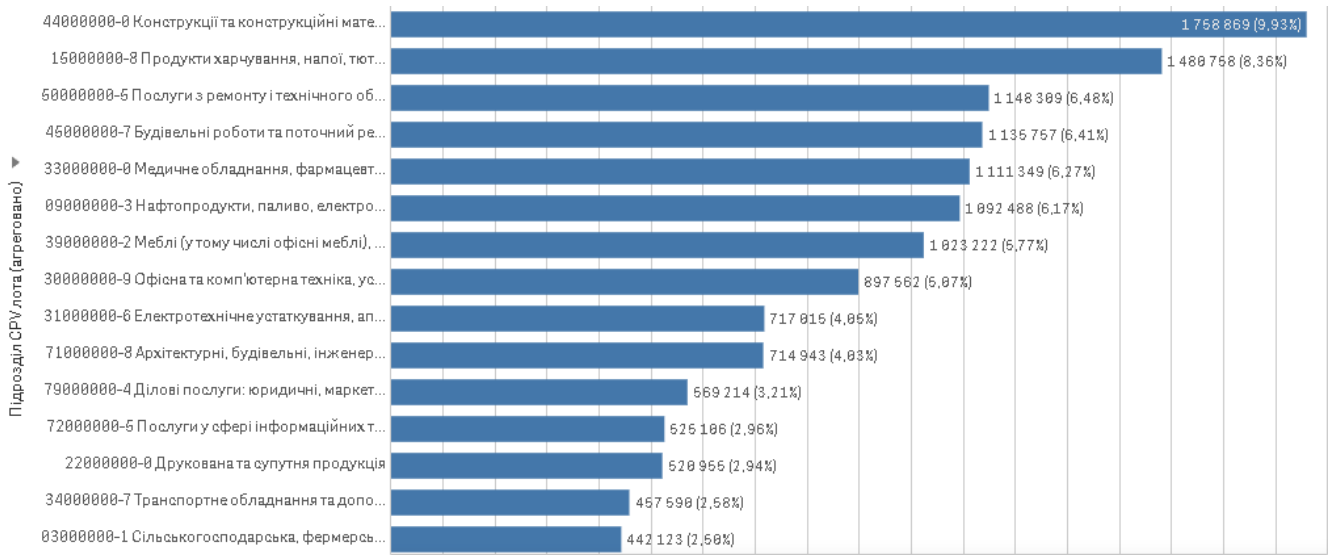

Рис. 2. Рейтинги структури лотів

(складено самостійно на основі джерела [10])

Аналізуючи динаміку кількості лотів у публічних закупівлях в Україні (рис.3), можна зробити наступні висновки:

- з 2016 року і по 2022 рік спостерігалось постійне збільшення кількості лотів у публічних закупівлях в Україні, за цей період кількість лотів збільшилася майже в 12 разів – з 6 318 в січні 2016 року до 310 666 в лютому 2023 року;

- найбільше зростання кількості лотів спостерігалось у 2020 році, коли кількість лотів збільшилася на понад 3 рази порівняно з попереднім роком, це може бути пов'язано зі зміною умов закупівель у зв'язку з пандемією COVID-19, а також зі збільшенням обсягу державних закупівель на розвиток інфраструктури та інших соціальних програм;

- піки закупівель по роках припадали саме на грудень місяць, це можна пояснити тим, у більшості державних організацій бюджетний рік закінчується 31 грудня, тому вони намагаються використати залишки коштів на закупівлі перед закінченням року;

- низький спад державних закупівель відбувся з початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну у березні 2022 року, наприклад, загальна кількість оприлюднених лотів впала у майже 4 рази, а конкурентних – у 10-15.

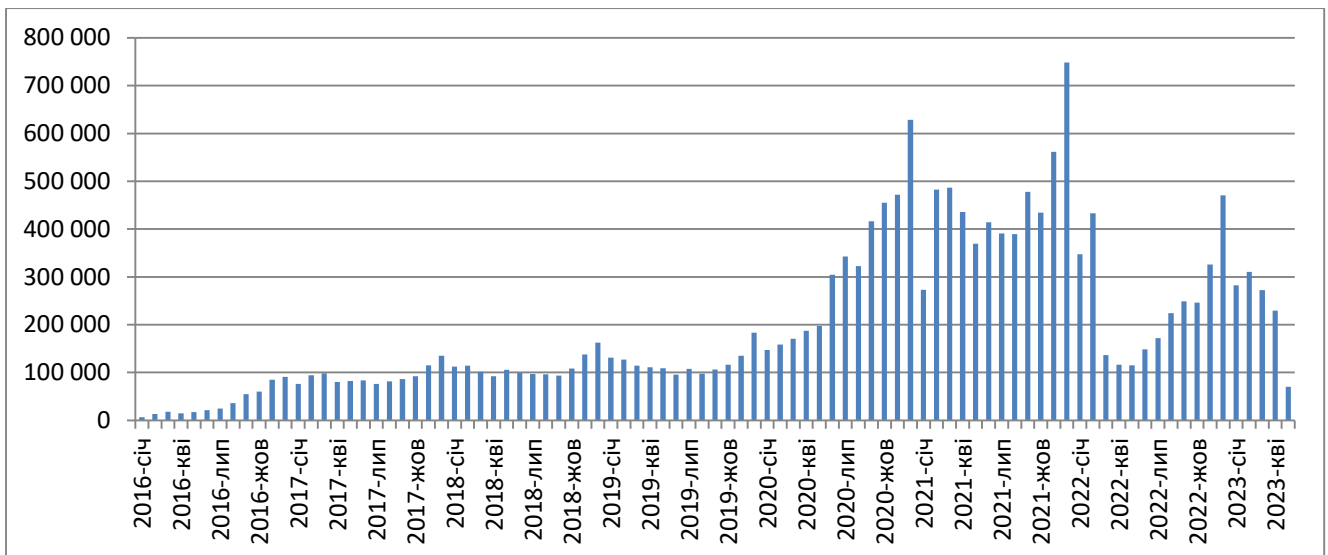

Рис. 3. Динаміка кількості лотів в електронній системі за 2016-2023 рр.

(складено самостійно на основі джерела [10])

Загалом, динаміка кількості лотів по роках у публічних закупівлях в Україні свідчить про зростання активності на ринку державних закупівель.

Щодо структури процедур закупівлі, то за кількістю лотів переважає звітування про укладений договір – 76% від загальної кількості лотів (додаток А), це є зрозумілим, адже більшість позицій в закупівлях є поточними видатками бюджету, і відповідно їх ціна є низькою, що цілком пояснює відсутність потреби в конкуренції для економії часу та ресурсів. Тому щоб оцінити які процедури є переважаючими краще розглядати їх з точки зору очікуваної вартості. Як бачимо з рисунку 4 структура процедур публічних закупівель вказує на те, що більшість закупівель проводяться на конкурентній основі. А частка прямих договорів (12,5%) може свідчити про те, що корупційні ризики є не такими значними, і для їх виявлення публікується звіти, в яких відображається інформація про укладені контракти.

Також цікава динаміка структури цих типів за останній 2022 рік, як бачимо з додатку Б, конкурентні процедури різко впали з березня 2022 року і навпаки звіт про укладення договорів набирає свого піку на сьогодні, це пов'язано із змінами в законодавстві, адже під час воєнного стану було дозволено здійснювати прямі контракти майже за всіма закупівлями без тендерів з необхідністю оприлюднити

звіт про здійснені закупівлі не пізніше ніж через 20 днів після припинення або скасування воєнного стану.

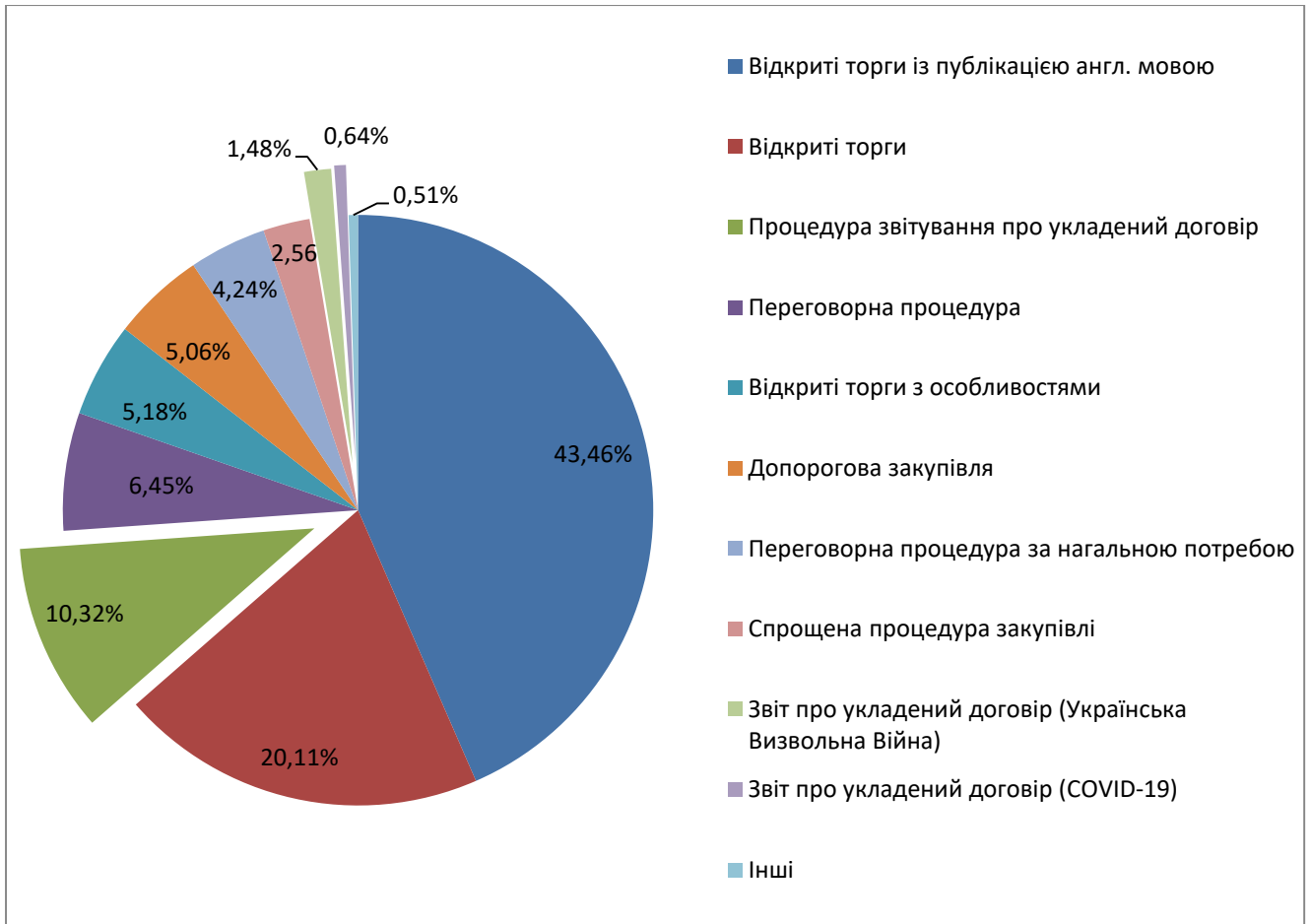

Рис. 4. Структура процедур закупівель за ознакою очікуваної вартості договорів (складено самостійно на основі джерела [10])

Відсоток успішності укладення договорів за конкурентними процедурами (додаток В) свідчить про те, що найбільш ефективними є переговорна процедура, конкурентний діалог та пряма закупівля через конкурентний діалог.

За час дії електронної системи публічних закупівель ProZorro на сьогоднішні кількість організаторів складає 56,53 тисяч, а кількість учасників у закупівлях – 509,13 тисяч. Середня кількість пропозицій на торги складає 2,22.

Лідерами за типом учасників є малі підприємства та середні підприємства, що займають загалом 72% загальної кількості лотів (рис. 5). Електронна система надала можливості для розвитку малим та середнім підприємств, і навіть мікропідприємствам, адже завдяки прозорій системі вони змогли вийти на конкурентний рівень і доводити свою якісну та цінову першість.

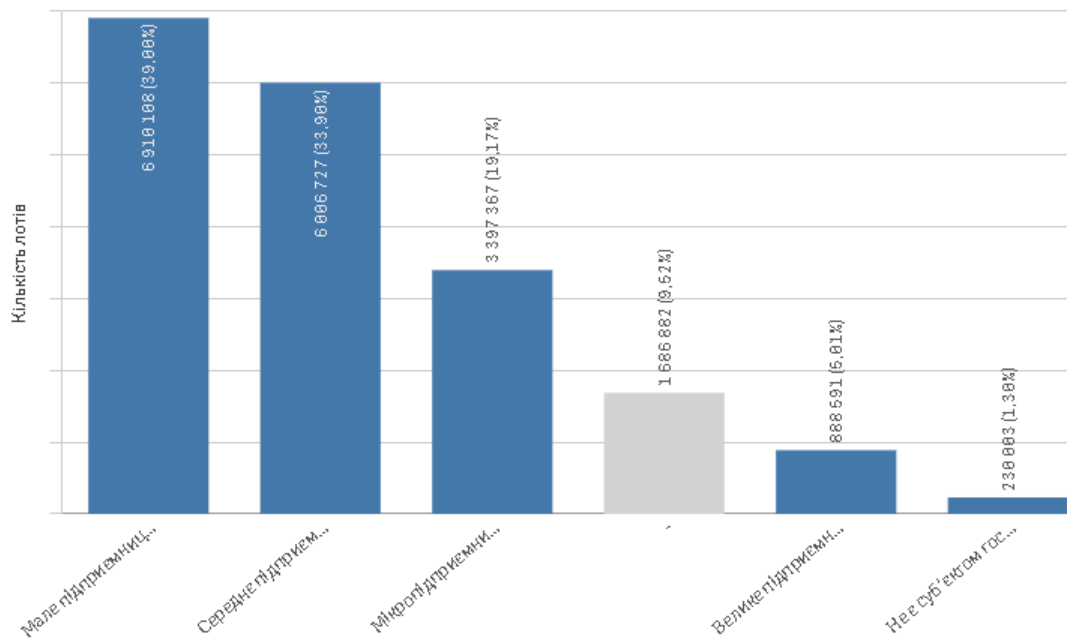

Рис.5. Класифікація учасників за розміром підприємства за 2016-2023 рр.

(складено самостійно на основі джерела [10])

Географічне розмаїття серед учасників протягом 2015 - травня 2023 років має певні тенденції – лідером серед організаторів та виконавців в кількості «гравців» та у кількості тендерів є такі області: Київська, Львівська, Харківська та Дніпропетровська (Додатки Г-Є). Аналізуючи ці показники, можна зробити наступні висновки: висока кількість учасників свідчить про значну зацікавленість підприємств у державних закупівлях і підтверджує успішну роботу електронної системи ProZorro, крім того, середня кількість пропозицій на торги (більше 2) вказує на наявність конкуренції між учасниками, що є дуже важливим для забезпечення ефективності та оптимальної вартості державних закупівель.

Однак, слід зазначити, що зростання кількості учасників може впливати на складність процесу вибору переможця закупівлі та збільшення часу її проведення для організатора. Тому дуже важливо рухатися в напрямку забезпечення належної перевірки якості та достовірності інформації про учасників, щоб уникнути можливих порушень під час проведення закупівельних процедур. Так, наприклад, аналіз скарг на процеси проведення закупівлі (додаток Ж) свідчить про те, що половина (майже 30 тисяч) заявок-скарг були повністю задоволені, це допомагає виявити недобросовісних учасників та організаторів і покращувати ефективність закупівель.

РОЗДІЛ 3. ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ РЕФОРМИ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ В УКРАЇНІ ТА ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ

3.1. Порівняльний аналіз реформи публічних закупівель в Україні та Європі

У порівнянні з Європою українська реформа публічних закупівель є досить молодою, але вже зробила великий крок у напрямку покращення прозорості та ефективності закупівельних процедур. Одним з ключових рішень, яке сприяло цьому, стало впровадження електронної системи Prozorro, яка визнана міжнародними нагородами такими як World Procurement Awards 2016, Open Government Awards 2016, C4F Davos Awards 2017, Fair Sourcing Awards 2017, Transparent Public Procurement Rating 2020.

Однак, порівнюючи з практикою в Європі, можна зазначити, що Україна все ще має деякі проблеми у забезпеченні рівних умов для всіх учасників закупівельних процедур, а також у забезпеченні ефективної системи контролю за дотриманням законодавства (табл. 1). Тому для подальшого розвитку реформи публічних закупівель в Україні необхідно здійснювати постійний моніторинг та аналіз закупівельних процедур з метою виявлення та вирішення проблемних питань.

Таблиця 1

Порівняльна характеристика системи публічних закупівель в Україні і ЄС

Ознака	Україна	Європа
Рівень розвитку системи	Знаходиться на етапі реформування та модернізації	Розвинуті системи, які працюють відповідно до європейських стандартів
Законодавча база	Закон "Про публічні закупівлі", кілька постанов КМУ	Директиви ЄС про публічні закупівлі, національні закони
Електронна система	Prozorro	Різні системи в кожній країні, але вони мають загальні принципи та стандарти
Порядок проведення закупівель	Конкурентні процедури (відкриті, обмежені), переговорна процедура, пряма закупівля	Конкурентні процедури (відкриті, обмежені), переговорна процедура, конкурентний діалог
Регулювання конфлікту інтересів	Існують правила, але практика не завжди ефективна	Суворе регулювання, яке має на меті запобігання конфлікту інтересів
Контроль за виконанням договорів	Найважчі проблеми з контролем та виконанням договорів	Ефективний контроль та моніторинг за виконанням договорів
Залучення громадськості	Існують механізми залучення громадськості	Залучення громадськості та організацій є ключовим елементом реформи

Згідно з даними звіту про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2021 р. [3], загальний прогрес впровадження Угоди про асоціацію за період 2014-2024 років зріс з 54% у 2020 році до 63% у 2021 році, або на 9%. При цьому сфера державних закупівель є однією з лідерів у 24 країнах світу, демонструючи прогрес на 86% (+3% у 2021 році), або на 23% вище загального рівня. Тобто Україна активно працює над впровадженням стандартів ЄС та підвищення ефективності публічних закупівлі. Наприклад, проект ЄС “Підтримка реформи публічних закупівель в Україні” розпочав свою роботу в Києві у грудні 2021 року. Загальною метою Проекту є сприяння розвитку публічних закупівель і концесій для досягнення кращого співвідношення ціни та якості через наближення законодавства до правил та найкращих практик ЄС, допомагаючи Україні виконувати свої зобов’язання щодо Угоди про Асоціацію з ЄС.

Основними досягненнями цього проекту є [6]:

1. створення інструментів електронних закупівель, які відповідають найвищим міжнародним стандартам, зокрема для ProZorro модулів: ProZorro Market, ProZorro.sale, ProZorro Deposit, ProZorro API, ProZorro Open Data;
2. підвищення рівня відкритості та прозорості публічних закупівель за допомогою впровадження механізмів моніторингу та аудиту;
3. підвищення кваліфікації фахівців у галузі публічних закупівель, в тому числі за допомогою розробки та впровадження системи професійної підготовки та сертифікації фахівців;
4. посилення контролю за дотриманням законодавства у сфері публічних закупівель, в тому числі за допомогою створення механізмів реагування на порушення та зменшення можливості корупції;
5. сприяння підвищенню участі малого та середнього бізнесу в процесах публічних закупівель шляхом зменшення бар'єрів для участі в тендерах та впровадження системи сприяння розвитку підприємництва.

3.2. Напрями подальшого розвитку системи публічних закупівель в Україні

Незважаючи на те, що електронна система Prozorro зробила всі дані про публічні закупівлі відкритими, вона не може стати причиною судового позбавлення волі особи за корупційні дії. Проте, система забезпечує відкритість та прозорість процесу закупівель, що робить корупційні дії більш видимими, адже громадський моніторинг системи дозволяє виявляти порушення та повідомляти про них керівні та контролюючі органи, що сприяє боротьбі з корупцією в державі. Тому одним із найнеобхідніших напрямків подальшого розвитку є автоматичне виявлення порушників і створення превентивних заходів для уникнення наслідків корупційних схем.

Як результат станом на 2023 рік ДП “Прозорро” разом з Національним агентством з питань запобігання корупції (НАЗК) працює над інтеграцією електронної системи публічних закупівель з реєстром корупційних правопорушень. Мета інтеграції – спростити роботу для учасників відкритих торгів у Prozorro, додавши автоматичне формування довідки про відсутність корупційних правопорушень; за задумом – вся необхідна інформація повинна підтягуватись в систему автоматично [5].

Іншим перспективним напрямком є залучення участі громадськості, наприклад, команда Prozorro у 2022 році провела опитування замовників та постачальників задля максимального врахування їх досвіду роботи з реєстром корупційних правопорушень та збільшення зручності системи закупівель. Отримання відгуків та пропозицій від користувачів системи є важливим інструментом, що може допомогти вдосконалювати функціонал електронної системи та поліпшувати якість її послуг. Крім того, залучення громадськості до процесу публічних закупівель може сприяти зниженню ризику корупції та покращенню управління публічними коштами.

Ситуація воєнного стану в Україні у 2022 році показала такі висновки:

- нестабільна ситуація у сфері публічних закупівель потребує інформаційної підтримки і навчання замовників, постачальників та

контролюючих органів, а також постійної комунікації з підвищенням зручності проведення закупок;

- цифровізація всього ланцюгу закупівель здатна підтримати економіку та сприяти відбудові країни (наприклад, восени 2022 року було закуплено 8 тисяч генераторів на загальну суму 1,3 млрд грн., а АТ «Укрпошта» змогла зекономити - 14% на закупці генераторних установок [5]);

- нові підходи до оборонних закупівель є пріоритетом №1 на сьогодні;

- моніторинг та аудит закупівель повинен проводитися не зважаючи на будь-які обставини в країні, адже прозорість та публічність повинна допомагати очистити систему від корупційних схем.

ВИСНОВКИ

Публічні закупівлі є важливим інструментом державного управління та економічного розвитку, який потребує систематичного підходу та ефективного впровадження в практику. Для забезпечення успішного проведення публічних закупівель необхідно дотримуватися принципів відкритості, прозорості, конкуренції та рівності учасників, а також забезпечити ефективний контроль та моніторинг за процесом закупівлі. Правильно організована система публічних закупівель може стимулювати розвиток бізнесу, підвищити якість продукції та послуг, а також забезпечити ефективне використання бюджетних коштів та підвищити рівень довіри до державного управління.

Одним із ключових питань реформи публічних закупівель є забезпечення прозорості та підвищення ефективності процесу. Одним із шляхів досягнення цих цілей є використання стандартів відкритих даних, які забезпечують доступність інформації та зменшують інформаційну асиметрію між учасниками тендерів. Використання відкритих даних сприяє збільшенню конкуренції та створенню більш сприятливих умов закупівель. Зокрема, доступ до інформації спрощує моніторинг та робить його зручнішим для користувачів, підвищує вірогідність виявлення порушень, корупції та нецільового використання бюджетних коштів.

Україна і досі продовжує мати проблеми з корупцією і рентною поведінкою в системі державних закупівель. Хоча введення електронної системи закупівель ProZorro поліпшило ситуацію, але інституційні прогалини у законодавстві все ще дозволяють здійснювати рентну поведінку. Ризики корупції поведінки можуть виникати на всіх етапах закупівель.

Аналізуючи дані електронної системи публічних закупівель ProZorro, можна зробити наступні висновки:

1. За структурою закупівель найбільше представлені такі товари та послуги: будівництво та ремонт будівель; продукти харчування та супутні товари; послуги з ремонту і технічного обслуговування; нафтопродукти, паливо, електроенергія; меблі, техніка та устаткування.

2. За період з 2016 року по лютий 2023 року кількість лотів у публічних закупівлях в Україні збільшилася майже в 12 разів.

3. Найбільше зростання кількості лотів спостерігалось у 2020 році, а низький спад державних закупівель відбувся з початком повномасштабного вторгнення Росії в Україну, коли загальна кількість оприлюднених лотів впала у майже 4 рази, а конкурентних – у 10-15.

4. Більшість закупівель здійснюється на конкурсних процедурах, і лише невеликий відсоток прямих договорів, що свідчить про низькі корупційні ризики в електронній системі закупівель.

5. Використання конкурентних процедур має високу успішність, при цьому найбільш ефективними є переговорні процедури та конкурентний діалог.

6. Система ProZorro дозволила розвивати малий та середній бізнес, забезпечивши прозорість та рівні можливості для конкуренції.

7. Географічний розподіл учасників показує, що найбільш активними регіонами за кількістю гравців і тендерів є Київська, Львівська, Харківська та Дніпропетровська області.

Законодавства України у сфері публічних закупівель України та ЄС мають спільну основу, однакові цілі та принципи, адже кінцева мета впровадження електронних публічних закупівель – це забезпечення економічної ефективності. Спільність основ побудови процесу закупівель зумовлена вимогами міжнародних угод, членами яких є Україна й європейські країни, зокрема, Угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом. Україні на даний момент потрібно більше звернути увагу на практичну сторону реформи, щоб уникати корупційних ризиків, а саме залучати стейкхолдерів для діалогу та підвищувати кваліфікацію усім учасникам процедур закупівель.

Одним із найнеобхідніших напрямків подальшого розвитку є автоматичне виявлення порушників і створення превентивних заходів для уникнення наслідків корупційних схем, над чим наша державою активно працюємо на сучасному етапі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

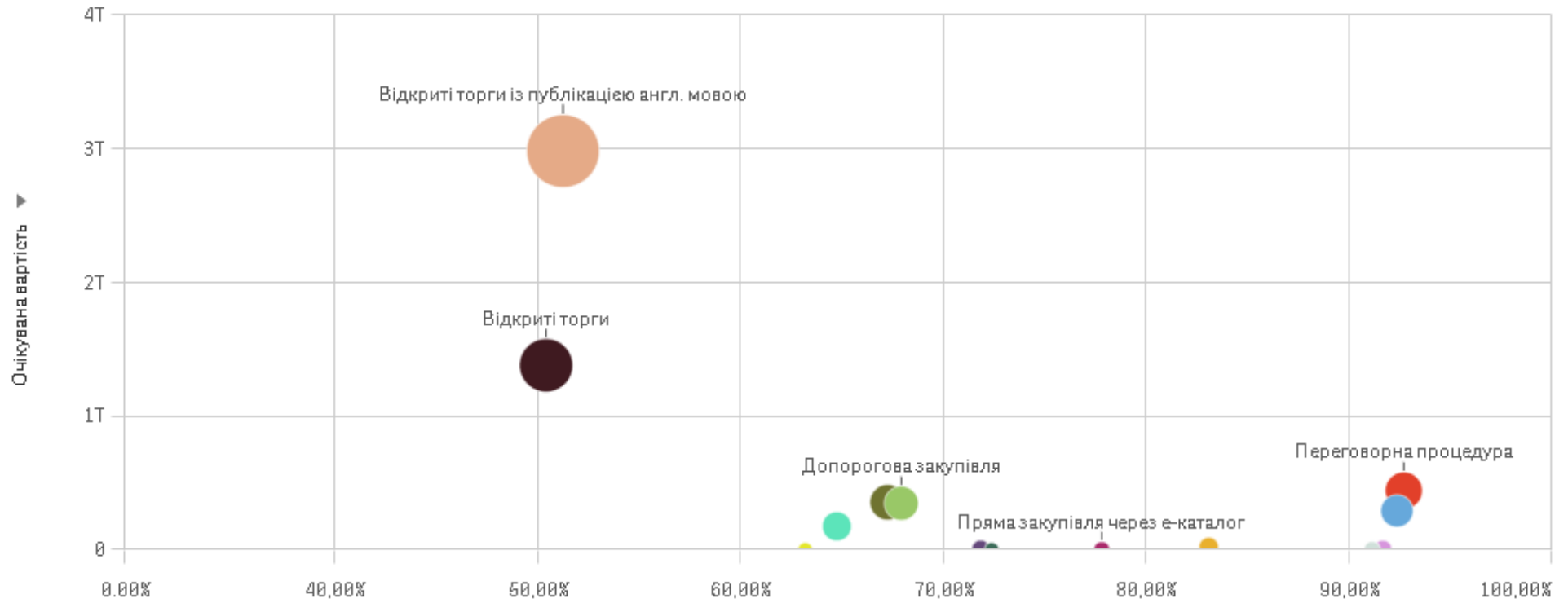
1. Аналітичний застосунок для аналізу публічних закупівель в 2022 році. URL: <https://app.powerbi.com/view?r=eyJrIjoieZjgzYTM4MjQOTg4YS00YzEzLWFmZDktZjRjYjUzYmZkNWYxIiwidCI6IjJjMDBjZGVlWEyZWmtNGQ2Ni1hOGFjLTlmN2E2ZGM4MDIiNiIsImMiOjI9>.
2. Данилюк І.О, Длугопольський О.В.. Аналіз впливу електронної системи Prozorro на публічне виявлення корупційних об'єктів в Україні. Актуальні проблеми менеджменту та публічного управління в умовах сучасних викликів Частина 2. Матеріали доповідей IV Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (Тернопіль, 4 травня 2023 року).
3. Звіт про виконання Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом за 2021 р. URL: <https://eu-ua.kmu.gov.ua/node/4540>.
4. Київські антикорупційні тури – проект Міждисциплінарного науково-освітнього центру протидії корупції (ACREC). URL: <https://acwalks.com.ua/knowledgebase/publiczni-zakupivli/>.
5. Литвинчук І. Річний звіт Prozorro за результатами 2022 року. URL: <https://infobox.prozorro.org/articles/richniy-zvit-prozorro-za-rezultatami-2022-roku>.
6. Напрями співпраці з Проектом ЄС “Підтримка реформи публічних закупівель в Україні”. Національна школа суддів України. URL: <http://nsj.gov.ua/ua/news/napryami-spivpratsi-z-proektom-es-pidtrimka-reformi-publichni-zakupivel-v-ukraini/>.
7. Офіційний портал Національного агентства з питань запобігання корупції. URL: <https://nazk.gov.ua/>.
8. Офіційний сайт Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/about>.
9. Петько Л., Русін В. Система публічних закупівель Prozorro: переваги та недоліки функціонування. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/42939/1/%D0%9F%D0%B5%D1%82%D1%8C%D0%BA%D0%BE.pdf>.
10. Публічний модуль аналітики Бі. URL: <https://bi.prozorro.org/hub/stream/aaec8d41-5201-43ab-809f-3063750dfafd>.

11. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 лютого 2016 р. № 175-р «Про Стратегію реформування системи публічних закупівель ("дорожню карту")». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2016-%D1%80#Text>.

Класифікація структури процедур державних закупівель в Україні за кількістю лотів за період існування електронної системи Prozorro (складено самостійно на основі джерела [10])

Процедура закупівлі	Кількість лотів	Частка у %
Процедура звітування про укладений договір	13 482 935	75,9640
Допорогова закупівля	1 219 367	6,8700
Відкриті торги	1 155 156	6,5082
Спрощена процедура закупівлі	651 433	3,6702
Переговорна процедура за нагальною потребою	229 160	1,2911
Переговорна процедура	228 187	1,2856
Звіт про укладений договір (COVID-19)	210 657	1,1869
Звіт про укладений договір (Українська Визвольна Війна)	201 016	1,1325
Відкриті торги з особливостями	163 753	0,9226
Відкриті торги із публікацією англ. Мовою	124 206	0,6998
Запит ціни пропозиції	33 958	0,1913
Пряма закупівля через е-каталог	32 287	0,1819
Переговорна процедура (для потреб оборони)	13 810	0,0778
Закупівля за рамковою угодою	1 664	0,0094
Спрощена процедура закупівлі (для потреб оборони)	1 431	0,0081
Конкурентний діалог: етап 2	79	0,0004
Конкурентний діалог з публікацією англійською мовою: етап 2	12	0,0001
Загалом	17 749 111	100,0000

Відсоток успішності конкурентних процедур за 2016-2023рр.
(складено самостійно на основі джерела [10])

Очікувана вартість закупівель за географічними регіонами в Україні за 2016-2023 рр. [10]

Кількість учасників по областях України за 2016-2023 рр. [10]

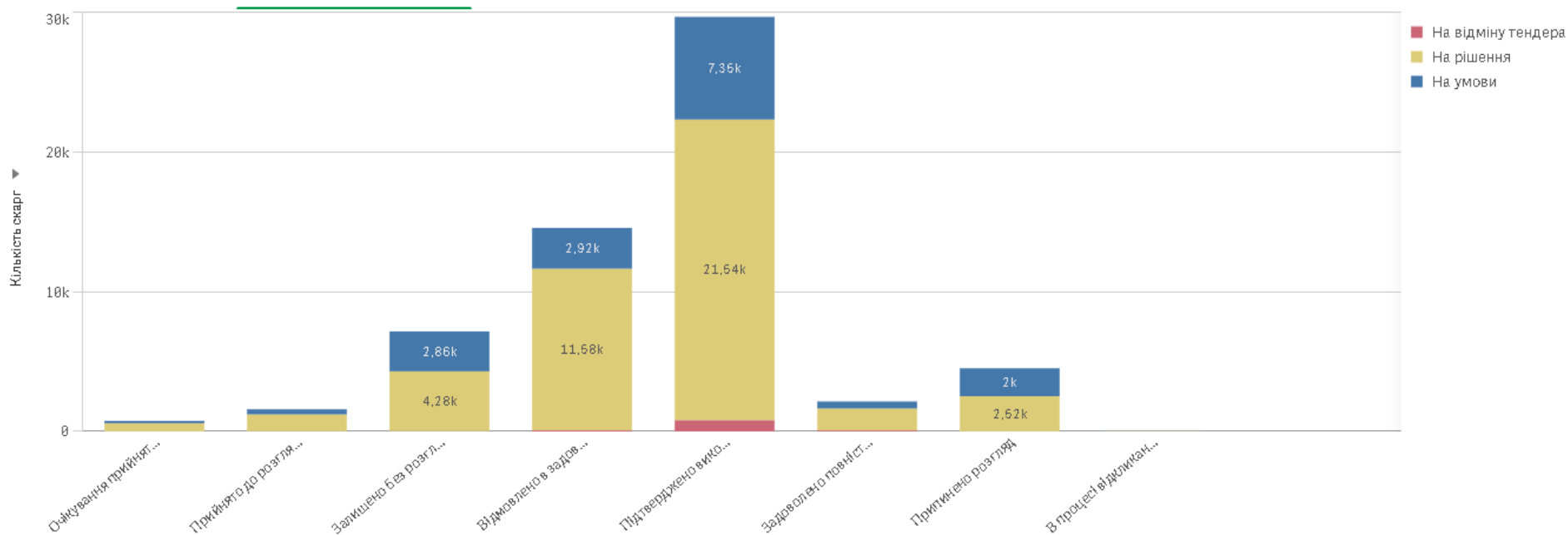
Географічна кількість тендерів оформлених організаторами в Україні за 2016-2023рр.[10]

Географічна кількість тендерів, в яких брали участь учасники-претенденти України за 2016-2023 рр.[10]

Кількість та статус скарг на порушення закупівельного процесу (складено самостійно на основі джерела [10])

AntiPlagiarism.NET

файл Правка Вид Навигация Операции Дополнительно Справка [Etxt.ru - биржа контента](http://Etxt.ru)

Стандартная Экспресс Глубокая На реерйт | Пакетная проверка Проверка сайта SEO проверка Проверка картинок

Проверить уникальность

Редактор Адрес: Страница

Текст(36519):

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Кафедра економіки та економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота
з аналітичної економіки
на тему:

Журнал: Автопрокрутка

[22:40:05] Возникла ошибка при загрузке поисковой страницы №412 [3] (2216 миллисек.): [Yandex](#) (No connection could be made because the target machine actively refused it 194.60.69.5:443)

[22:40:23] Возникла ошибка при загрузке поисковой страницы №417 [3] (2083 миллисек.): [Yandex](#) (No connection could be made because the target machine actively refused it 194.60.69.5:443)

[22:40:42] Возникла ошибка при загрузке поисковой страницы №422 [3] (2216 миллисек.): [Yandex](#) (No connection could be made because the target machine actively refused it 194.60.69.5:443)

[22:40:45] Тип проверки: Глубокая

[22:40:45] **ВНИМАНИЕ! Уникальность может быть определена некорректно! (Обнаружено ошибок: 27%)**

[22:40:45] **Уникальность текста 80%** (Проигнорировано подстановок: 0%)

Готово

МАГІСТЕРСЬКА Вхідні (641) - irunk... AntiPlagiarism.NET 22:46 10.05.2023